

Två folkhögskolepionjärer

En intressant och lättläst bok om en märklig gärning i den svenska folkhögskolan, skriver Berit Forsberg om porträtteringen av Elisabeth och Ludvig De Vylder.

En intressant och lättläst bok om en märklig gärning i den svenska folkhögskolan, 1899–1911 vid Tornedalens folkhögskola och 1911–1935 vid Hallands läns folkhögskola i Katrineberg. Marianne Marcusdotter ger en levande bild av Elisabeth De Vylder – pionjärkvinna och folkhögskolemoder, 1875–1964. Elisabeth växte upp i ett medelklasshem i Lund. Den begåvade flickans utbildning formades av fadern, som med säregna åsikter bara understöder hennes musikaliska begåvning. Tidigt träffar hon Ludvig och vid deras hemliga förlovnings var Elisabeth bara 16 år. Genom Ludvig kom hon tidigt i kontakt med folkhögskolevärlden och även på egen hand skaffar hon sig folkhögskoleerfarenheter, bl.a. i Danmark. 1898 gifte sig Elisabeth och Ludvig och i augusti 1899 begav de sig till Matarengi för att starta folkhögskola där, uppe i Tornedalen, 18,5 mil till närmaste järnvägsstation eller sju mils landsväg från Haparanda. Elisabeth undervisade i flickornas teoretiska ämnen: anatomi, fysiologi, hygien, sjukvård, sexualhygien, hemvård, barnvård och barnuppfostran men också i de praktiska ämnena sömnad, vävning, unison sång och gymnastik. I slutet av året födde hon sitt första barn. Av åtta barn föds fem under åren i Matarengi.

Uttrycket "folkhögskolemoder" inbegriper uppgifterna att förutom att ha huvudansvaret för alla inköp till den kvinnliga folkhögskolan och det stora hushållet för alla elever och lärare, så skulle hon sköta om sjuka elever, genomföra samkväm och fester, planera utflykter. Elisabeth upplevde stor fattigdom i Tornedalen. En anledning till befolkningens dåliga hälsa ansåg hon vara deras näringsfattiga kost och såg det som en viktig uppgift att lära flickorna laga näringsriktig mat och odla grönsaker. Om åren i Matarengi skrev Elisabeth att de lämnade "detta vårt skolbarn" med obeskrivlig smärta. "Vi lärde oss älska landet däruppe och folket." Ett omdöme om paret De Vylder var "de två mest hängivna och uppoffrande personligheter, som kunde tänkas för ett sådant arbete."

I ord och bild får vi följa Elisabeths arbete på Katrineberg med olika kurser för kvinnor med de speciella kvinnoämnen hon hade infört i Matarengi. Praktisk

undervisning ordnade hon med egna åtta barn. Hon ville ge eleverna kunskaper de själva kunde dra nytta av i sina liv.

Göran Sallnäs kallar Ludvig De Vylder – pionjär, kulturspridare och nydanare, 1871-1944. Ludvig, som tidigt blev moderlös, bodde sina första 14 år i Tyskland och påverkades av den tyska kulturen. Hans faster Maria var gift med professor Ribbing i Lund, och de kom att ge Ludvig ett hem i Sverige; båda var socialt engagerade. Ludvig studerade historia och språk och tog fil.kand. examen i Lund 1892. Han sökte och fick tjänst på Lunnevads folkhögskola. Det innebar enligt Elisabeth, att han "blev folkhögskoletagen" och det blev en 40-årig livsgärning. "Det var det levande ordet, som grep honom, andan och stämningen vid denna fria skola..." Att som rektor starta en folkhögskola i Matarengi på några få månader innebar att anställa personal, rekrytera elever, snickra bänkar, beställa mat, porslin och all övrig materiel. Tornedalens Lantmänna- och Folkhögskola, som var en samskola, invigdes i oktober 1899 med 33 elever. Göran Sallnäs sammanfattar sin biografi över Ludvig De Vylders omfattande livsverk med ett antal nyckelord: läraren, berättaren, föreläsaren, författaren och journalisten, folkbildaren, kulturspridaren, språkmannen, bibliotekarien, förkunnaren, organistören, penningaletaren, lantbruksinnovatören, administratören, fosterlandsvännen, anti-nazisten, fredsarbetaren, flyktingarbetaren och medmänniskan.

Berit Forsberg

Elisabeth & Ludvig De Vylder. Två folkhögskolepionjärer. Marianne Markusdotter/Göran Sallnäs: 101 sid. Beställning: Klas de Vylder via klas.de.vylder@swipnet.se eller tfn 08-717 14 15. ISBN 91-631-8896-1.